

Jan KOSEK, Jak (ne)být sám (se) sebou. Problém authenticity. Zrod a cíle moderního člověka ve světle filozofie a literatury, Praha: Dokořán, 2015, s. 328, ISBN 978-80-7363-703-3.

Autorem této pozoruhodné knihy je vysokoškolský učitel sociální psychologie a sociologie práva, který kromě několika odborných knih (např. *Sociální psychologie pro právníky*, 1992; *Člověk je (ne)tvor společenský*, 2004) píše také básně, eseje a divadelní hry. Kniha, která je předmětem naší recenze, pojímá náročné téma nejen pro jejího autora, ale i pro čtenáře. Je to rozsáhlý panoramatický obraz vývoje společnosti zabírající mnohé možné úhly pohledu na její duchovní atmosféru na straně jedné a na s tím spojené téma lidské authenticity na straně druhé. Přináší mnoho filosofických, sociologických, psychologických a dalších tezí, které se vyjadřují k duchovnímu vývoji lidstva a ke způsobům, jak se s ním vypořádávala tvárná mentalita příslušníků západní kultury, které zdánlivě charakterizoval její podstatný znak – individualismus. Za červenou nit prolínající se pletivem historických událostí a jejich filosofickou aspektací je možno pokládat nejen iluzi individualismu, ale také iluzi racionalismu, a zdá se, že obě tyto iluze s dávnými antickými kořínky vyrašily na začátku dvacátého století do ztepilého květu dočasně omamných a nyní již zjevných lží, které může zastírat už jen snobské estétství, drzá maska trhu a zisku a korektní politika. Autor se dlouho zastavuje u M. de Unamuna, filosofa tragického pocitu života, který si stěžoval na „nefilosofické technické století“, ale ta oligarchická i kvazi-socialistická zrada na člověku (nacismus, komunismus) sice vedla k „odkouzení světa“, přinesla mu však za to kytici sentimentálních kýčů a pakulturu rozsáhlého konzumismu slastí všeho druhu, tedy mnohorozměrné odcizení jednorozměrném bytí. Není ovšem možné konfrontovat se s mnoha teze-
mi, které na téma lidského bytí a jeho smyslu autor sesbíral a komentoval, počínaje scholastiky (Tomáš Akvinský), „renezančními obry“ (G. Bruno), pochybovači o jistotách rozumu (R. Descartes) a ctiteli pravdy „srdce“ (B. Pascal) až po „modernisty“, jako byli F. Nietzsche, K. Marx, B. Croce a mnoho dalších. Byly to boje rozumu a víry, pokroku a zpátečnictví (resp. zdánlivého pokroku a zdánlivého zpátečnictví) a zejména ovšem boje o ekonomickou a politickou hegemonii národů a tříd.

Ale co je to vlastně ta autenticita, o níž autorovi v této knize jde? Hned na začátku své knihy píše, že: „Moderní západní člověk chce *být sám sebou*, chce na základě vlastního rozumového uvážení svobodně rozhodovat o svých životních cílech a cestách, po nichž se za nimi vydá“. A ke konci své knihy (s. 263) objevuje „křečovitě, být sám sebou“, ke kterému „nás vybízí učebnice psychologie, reklamy a marketingu“ a které v podstatě znamená: „buď svůj, tedy ‚makej a užívej si‘“. Ale ono oblíbené téma rozporů mezi „být sám sebou“ a být tím, jak se jevíme navenek a co z nás činí konvence a tlak vnějšího světa, je přece jedna z těch iluzí, kterými omlouváme své slabosti a pády. Věta „Nebyl jsem sám sebou“ je sebereflexivní berlička před upadnutím do pohrdání sebou samým. Vždyť jsme byli sami sebou vždycky, v každé době, zejména pak v dobách, kdy jsme se mu-

seli krčit a nosit masky, a zdá se, že je tomu tak stále ve větší míře, protože z nás životní povinnosti nezřídka činí ono heideggerovské „man“, tedy co „se“ hodí, co „se“ nosí atd. Mnozí přestávají být duševně jedinečnou osobností a stali se už jen systémem každodenních návyků, takže jednou pro mnoho lidí už nebude možné být sám sebou, až budou muset být povinně těmi, jakými nás chce mít vládnoucí zkomercializovaný svět kolem nás.

Milan Nakonečný
(TF JU, nakonecny@tf.jcu.cz)